

Citaten uit

Can Dündar, ondergedoken Turkse hoofdredacteur

'Ze beledigen je, onteren je, spelen met je trots. Ze maken je kapot.'

Fidan Ekiz; VN 12 november 2016

Tot zijn gedwongen vertrek afgelopen zomer was Can Dündar hoofdredacteur van de enige krant die het Turkse regime durft te bekritisieren. Nu is hij ondergedoken en vastbesloten: 'We moeten het volk de waarheid vertellen.'

Twee dagen nadat ik de Turkse journalist Can Dündar heb ontmoet op zijn onderduikadres, ergens in Europa, valt de politie in Istanbul de kantoren binnen van oppositiekraant *Cumhuriyet*. Tot zijn gedwongen vertrek afgelopen zomer was Dündar daar hoofdredacteur. 'Ze vallen het laatste bastion aan,' twittert hij terneergeslagen naar zijn 3.680.000 volgers.

Cumhuriyet ('De Republiek') is de oudste en meest invloedrijke krant van het 'seculiere' Turkije. Het is het enige dagblad dat nog openlijk het regime van de autoritaire president Recep Tayyip Erdoğan durft te bekritisieren. Tijdens onze ontmoeting sprak Can Dündar (55) nog vol hoop over *Cumhuriyet*, een krant met een oplage van vijftigduizend exemplaren.

'Ons kunnen ze niet zo makkelijk omver blazen,' zei hij. 'De krant is bijna honderd jaar oud, heeft een sterk fundament, een enorm netwerk en een stevige traditie. Wij hebben de middelen om terug te vechten. Alle andere media hebben rijke ondernemers als eigenaren die afhankelijk zijn van het regime. Wij hebben geen baas, ons kunnen ze niet de mond snoeren.'

Toch walst Erdoğan nu ook over dit laatste bastion heen. Sinds de mislukte zomercoup en de daarop volgende zuiveringen heeft hij zijn pijlen meer dan ooit gericht op de media.

Uitreisverbod

[... ..]

Nadat hij eerder was 'uitgenodigd' om voor de rechter te verschijnen, is er recent een arrestatiebevel tegen hem uitgevaardigd.

Erdoğan zet Dündar, die onder meer is aangeklaagd wegens 'misdaden tegen de overheid', het liefst voor altijd achter slot en grendel. Het Turkse OM eiste levenslang tegen de hoofdredacteur en zijn collega Erdem Gül nadat *Cumhuriyet* in juni vorig jaar beelden had gepubliceerd van Turkse wapenleveranties aan rebellen

in Syrië die vermoedelijk bij terreurbeweging Islamitische Staat (IS) terecht kwamen. Ze werden beschuldigd van spionage, lidmaatschap van een terroristische organisatie en schending van de nationale veiligheid. Het Constitutionele Hof gelastte na 92 dagen weliswaar hun vrijlating, zeer tot ongenoegen van Erdoğan, maar ze werden niet vrijgesproken.

Afgelopen mei overleefde Dündar een moordaanslag. Op weg naar de rechtbank in Istanbul werd hij beschoten door een man die hem uitschold voor ‘verrader’. De schutter werd deze maand vrijgelaten. Na die aanslag werd Dündar veroordeeld tot zes jaar cel en hij week uit naar het buitenland, waardoor hij zijn functie als hoofdredacteur moest neerleggen. Zijn vrouw Dilek Dündar kreeg een uitreisverbod opgelegd.

[...]

‘Ze straffen mij door Dilek daar vast te houden. Niemand geeft haar een verklaring, er loopt geen enkel onderzoek tegen haar. Ze wordt gewoon gegijzeld, ze pakken mij via mijn gezin. Dat zijn maffiamethodes.’

[...]

‘Natuurlijk is ze is enorm verdrietig, maar als je journalist bent in Turkije, ben je voorbereid op bedreigingen, intimidaties, celstraffen, onterechte beschuldigingen,’ zegt Dündar. ‘We brengen de helft van ons leven sowieso door in de rechtbank. [...]’

[...]

[...] Zo erg als nu was het niet eerder, weet Dündar.

‘Dit is de grootste crack down op de media die ik heb meegemaakt en ik werk al meer dan 35 jaar als journalist. Ik was al verslaggever tijdens de junta. Er zitten nu 130 journalisten in de gevangenis in een land dat kandidaat-lid is van de Europese Unie. De rest is bang, en angst is een groter gevaar voor de vrijheid van meningsuiting dan de gevangenis. Angst maakt dat niemand nog iets durft te zeggen of te schrijven. De zelfcensuur is zorgwekkend, we kunnen de waarheid niet vertellen en de bevolking heeft dus geen idee van wat er speelt. De burgers weten niets over de corruptie van hun president, niets over onze oorlog in Syrië. Er zijn nog maar een paar kranten en één tv-zender over die kritisch durven te zijn over de regering. Die wachten af tot zij aan de beurt zijn. En dan?’

Dündar herhaalt de retorische vraag en kijkt me even zwijgend aan. Hij lijkt het antwoord te willen uitstellen, dan antwoordt hij resoluut: ‘Heeft het fascisme

gewonnen.’ Hij lijkt te schrikken van zijn eigen woorden. ‘Dan is het allemaal voorbij. Dat betekent het einde van de vrije en onafhankelijke media in Turkije.’

Overgenomen door de staat

Sinds de coup poging werden meer dan dertigduizend mensen vastgezet. Honderdduizend mensen uit media, veiligheidsdiensten, rechterlijke macht, de ambtenarij en het onderwijs zijn ontslagen op verdenking van banden met de beweging van de geestelijke leider Fethullah Gülen, de voormalige vriend en nu aartsvijand van Erdoğan, die achter de staatsgreep zou zitten. Volgens Dündar – en hij is niet de enige die dit denkt – misbruikt Erdoğan de noodtoestand om zich middels grootschalige zuiveringen in één keer te ontdoen van al zijn (politieke) tegenstanders.

‘Erdoğan is machtiger dan ooit. En hij zal die macht nooit opgeven tenzij hij daartoe wordt gedwongen door ons, het volk, en vooral de journalisten die de mensen de waarheid moeten blijven vertellen. We moeten moedig zijn en ons blijven verzetten tegen die onderdrukking.’

[...]

‘[...] de meeste kranten, radio- en tv-stations zijn gesloten of overgenomen door de staat. Meer dan tweeduizend journalisten zijn werkloos. De moedigste collega’s en de kwaliteitsmedia liggen eruit. Wat kunnen zij doen? De rest steunt de regering min of meer. Erdoğan heeft de mainstream media in handen en heeft als een soort Turkse Berlusconi zijn eigen media gecreëerd in drie stappen: hij legde enorme belastingboetes op aan mediabedrijven en dwong bevriende ondernemers om kranten, tv- en radio-stations te kopen. De overige journalisten klaagde hij aan wegens belediging van de president. Hij is nu zelf de grootste mediamagnaat van Turkije.’

Hard aangepakt

[... ..]

‘Na de staatsgreep van 1980 zijn de vakbonden hard aangepakt, die hebben geen enkele macht meer. Met een bond achter je sta je sterker wanneer de overheid belachelijk hoge belastingboetes oplegt of je ontslag eist, maar wij staan er alleen voor. Eén potlood breek je makkelijk doormidden, bindt er een paar aan elkaar vast en probeer het dan nog maar eens. Maar we zijn niet eensgezind, niet solidair.’

‘Ze doden je levend’

‘Eerst kwamen ze de collega’s halen die Gülen aanhangen,’ zegt Dündar. “Ach, laat gaan, het zijn aanhangers van Gülen, dat verdienen ze vast,”

werd gezegd door collega's. Toen kwamen ze voor iedereen die links is. Toen reageerden de gelovige moslims: "Dat verdienen ze vast." Daarna volgden de Koerden en zeiden we: "Ach, het zijn Koerden, vast PKK-sympathisanten, laat ze die maar opsluiten." En nu is er niemand meer over. Iedereen zit vast of werkloos thuis.'

[...]

In de documentaire *Persona Non Grata* van regisseur Tuluhan Tekelioğlu vertellen Turkse journalisten over de psychische gevolgen van de massa-ontslagen in hun branche. Journalist en schrijver Bekir Coskun, ontslagen bij de krant Haber Türk en aangeklaagd wegens belediging van Erdogan, legt uit hoe journalisten worden 'uitgeschakeld':

'Het zijn geen heren, Erdoğan en de zijnen, ze halen je niet neer met bommen en kogels. Nee, ze kiezen voor een andere methode: ze doden je levend. Ze lekken audio-tapes van je, ze intimideren je, ze vinden een manier om je te vermoorden en in een levende dode te veranderen. Ze beledigen je, onteren je, spelen met je trots. Ze maken je kapot.'

[...]

Gehersenspoeld

[... .. .]

De vraag is hoe Dündar en de zijnen kunnen terugvechten wanneer een meerderheid van het land fanatiek op Erdoğan en diens AKP blijft stemmen. Hoe is dat eigenlijk mogelijk?

'De burgers van Turkije zien dit allemaal niet, want er zijn geen media meer die de waarheid over Erdoğan en zijn bewind naar buiten brengen. Er is geen parlement, dat staat buitenspel, er zijn geen vakbonden, geen universiteiten, geen jongerenbewegingen. Ze hebben de rechterlijke macht, de media en een meerderheid in het parlement in hun zak. Alleen de president spreekt de godganse dag via de zenders tot het volk. Er is geen ander geluid dan de AKP, daarom stemt iedereen massaal op Erdoğan. Ze zijn gehersenspoeld.'

Traangasgranaat

[...]

Waar zijn die jonge Turken van de Gezi-demonstraties gebleven?

‘Die hebben ze gedood,’ zegt Dündar geëmotioneerd. ‘Die hebben ze door hun hoofd geschoten. We hebben te maken met een regering die bereid is om een vijftienjarige onschuldige jongen (Berkan Elvan, die een traangasgranaat tegen zijn hoofd kreeg, FE) te vermoorden. Ik begrijp heel goed dat mensen bang zijn, er is op ze geschoten en tientallen jongeren zijn gewond geraakt. Maar ze zijn er nog steeds, die demonstranten van toen. Ze houden zich stil, ze sparen hun woede op. [...]

Vuile vluchtelingendeal

Dündar is zwaar teleurgesteld in Europa.

‘Helaas kregen we onvoldoende steun van jullie, integendeel: Europa steunde en steunt dit Turkse regime vanwege de vluchtelingendeal. Ze waren in Europa zo bang voor de vluchtelingen dat ze hun ogen sloten voor de zuiveringen, bang dat Erdoğan de poort opendoet en de vluchtelingen doorlaat.’

Erdogan heeft Europa in de tang, volgens Dündar.

[... ..]

Europa moet stoppen de huidige Turkse regering te steunen, waarschuwt Dündar.

‘Onze Europese collega’s moeten hun regeringen daar tegen waarschuwen. Die vluchtelingendeal was zo vuil. Mijn collega-journalisten en de kritische Turkse burgers waren zo ontzettend teleurgesteld in Europa. Jullie zouden ons moeten steunen, wij vertegenwoordigen het andere, het seculiere, democratische Turkije. Wij zijn degenen die de westerse waarden, de westerse idealen delen. Jullie zouden aan onze kant moeten staan in plaats van aan de foute, duistere kant.’

[... ..]

Geen dictatuur is voor eeuwig

[... ..]

‘Ik vertrouw erop dat de democratie zal overwinnen. Het zal heel zwaar worden, we zullen lijden, maar ik heb genoeg historische kennis om te weten dat geen enkele dictatuur eeuwig bestaat. Als een volk zich blijft verzetten, komt een dictator uiteindelijk ten val.’

Niks te verbergen

Die ondergang lijkt nog ver weg, vrees ik, terwijl ik, weer thuis in Nederland, op de Turkse televisie kijk naar de arrestaties bij *Cumhuriyet*. De media laten beelden van de inval zien en kort erna volgt een opgewonden toespraak van de Turkse premier Binali Yıldırım:

‘Dan hebben ze het in Europa over persvrijheid, alsof ze ook maar iets begrijpen van onze strijd tegen terreur. Wat hadden ze dan verwacht, dat wij journalisten die terroristen steunen vrij spel geven? Wij bepalen die grenzen van de persvrijheid. Jullie moeten ons niet vertellen wat persvrijheid is!’

Op die laatste woorden volgen luid gejuich en applaus.

Buiten het gebouw van Cumhuriyet demonstreren intussen enkele honderden dappere mensen, onder wie ook afgevaardigden van de grootste oppositiepartij CHP. Ik hoor dat de politie het huis van de Dündars doorzoekt, waar zijn echtgenote Dilek nog verblijft. Ze zijn op zoek naar haar man en naar bewijzen voor zijn betrokkenheid bij terroristische organisaties.

‘Die gaan ze niet vinden, ik heb niks te verbergen,’ zegt Dündar [...]. ‘Alles wat ik doe en schrijf, ligt open en bloot op mijn kantoor of thuis. Alles wat ik doe, is transparant.’

Can Dündar blijkt onveranderd vastbesloten na de inval bij zijn krant *Cumhuriyet*, dat de oplage de dag na de inval zag verdubbelen.

‘De arrestatie van mijn collega’s is een aanval op de persvrijheid en de democratie. Maar de regering kan onmogelijk alle journalisten in de gevangenis gooien, het zal ze nooit lukken om ons monddood te maken. Ze kunnen onze kantoren sluiten, maar dan gaan we online verder. En als ze die weg blokkeren, dan schrijven we ons verhaal op de muren.’